

บทที่ ๗ พยานหลักฐาน

พยานหลักฐาน หมายถึง สิ่งใด ๆ ที่คู่ความทำให้ปรากฏต่อศาล หรือนำเข้าสู่สำนวนความ

ประเภทของพยานหลักฐาน

ตามคำร่าต่างประเทศและของเรา แยกประเภทของพยานหลักฐานออกเป็นหลายประเภทต่างๆ กัน สำหรับในประเทศไทยนั้นแยกประเภทของพยานหลักฐานออกได้ดังนี้ คือ

๑. แบ่งตามตัวบทกฎหมาย เราแยกออกเป็น

ก. พยานบุคคล หมายความว่าถึงถ้อยคำของบุคคลที่มาให้การต่อหน้าศาล และศาลได้จับบันทึกเป็นข้อความไว้ในสำนวนความ

พยานบุคคลที่ศาลยอมรับฟัง จะต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์ต่อไปนี้ คือ

(๑) ต้องสามารถเข้าใจและตอบคำถามได้ และ

(๒) เป็นผู้ที่ได้เห็น ได้ยิน หรือทราบข้อความเกี่ยวในเรื่องที่จะให้การเป็นพยานมาด้วยตนเองโดยตรง

ข. พยานเอกสาร คือ หนังสือลายลักษณ์อักษรที่ได้ขีดเขียนหรือพิมพ์ หรือ จารึกไว้เป็นการถาวร และอ่านได้ความ

พยานเอกสารที่จะนำสืบได้นั้น ต้องมีข้อความคาบเกี่ยวหรือเท่าถึงความในประเด็นอันเป็นข้ออ้างที่ศาลต้องวินิจฉัย อนึ่งหนังสือซึ่งคู่ความฝ่ายหนึ่งได้เขียนหรือบันทึกไว้แต่ฝ่ายเดียวนั้นหาเป็นพยานยืนยันอีกฝ่ายหนึ่งได้ไม่ เว้นไว้แต่จะ ได้แสดงให้เห็นว่าอีกฝ่ายหนึ่งนั้นได้ยินยอม หรือเห็นชอบ หรือรับรองหนังสือนั้นด้วย

ถ้อยคำหรือข้อความซึ่งคนภายนอกเขียนถึงคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งนั้น หาเป็นพยานยืนยันฝ่ายที่รับหนังสือนั้นแต่อย่างใดไม่ เว้นไว้แต่ฝ่ายนั้นจะ ได้ตอบหนังสือรับรองหรือแสดงความเห็นชอบหรือได้ลงมือทำการอย่างใดอย่างหนึ่งตามความในหนังสือ อันเป็นการแสดงให้เห็นว่า เป็นการรับรองสนองตอบตามข้อความในหนังสือดังกล่าวมาแล้ว โดยชัดแจ้ง อนึ่งหนังสือที่พยานได้จดหมายบันทึกไว้เพื่อเตือนความจำหรือเพื่อความสะดวกของพยานนั่นเอง จะนำเอามาใช้เป็นพยานในศาลไม่ได้ถึงแม้ว่าพยานนั้น ซึ่งได้มาเบิกความจะขอคู่หนังสือนั้นเพื่อเป็นเครื่องเตือนความจำของพยานได้ดีก็ตามแต่อย่างไรก็ดีให้พึงสังเกตว่า เอกสารหรือหนังสือบางอย่างในชั้นแรกใช้เป็นพยานไม่ได้ แต่เมื่อคดีได้ดำเนินไปในศาลอาจกลายเป็นพยานให้ศาลรับฟังในภายหลังได้

ค. พยานวัตถุ หมายถึง สิ่งใด ๆ ที่คู่ความสามารถใช้อ้างอิงให้ศาลตรวจดูเพื่อประโยชน์แก่คดีของตน

ความแตกต่างระหว่างพยานเอกสารและพยานวัตถุ จึงอยู่ที่ว่าวัตถุประสงค์แห่งการอ้างอิงเพื่อให้ศาลตรวจพิสูจน์ตามข้ออ้างนั้น ถ้าให้ศาลตรวจดูข้อความก็เป็นการอ้างพยานเอกสาร แต่ถ้าเป็นการอ้างให้ศาลดูรูปลักษณะหรือเครื่องหมายอย่างนี้ก็เป็นการอ้างพยานวัตถุ อย่างไรก็ดีหนังสือฉบับหนึ่งนั้น

อาจเป็นไปได้ทั้งพยานเอกสารและพยานวัตถุก็ได้ ทั้งนี้แล้วแต่วัตถุประสงค์แห่งการอ้างอิงแล้ว แต่กรณีกล่าวแล้ว

การอ้างวัตถุเป็นพยานนั้นจะอ้างได้เมื่อมีมูล กรณีที่จะต้องพิจารณาให้ล่งรู้ถึงลักษณะรูปพรรณสัณฐาน เครื่องหมาย คำหยา วัตถุสิ่งของอย่างหนึ่งอย่างใดนั้น

วัตถุที่อ้างนั้น ฝ่ายที่อ้างควรจะนำมาหรือจะขอให้ศาลไปตรวจพิเคราะห์ที่วัตถุนั้นๆ ก็ได้แล้วแต่กรณี ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับลักษณะและสภาพของวัตถุหรือสิ่งของนั้นๆ เหตุผลที่ควรให้ศาลได้ตรวจดูพยานวัตถุนั้น เนื่องจากการที่ศาลได้ตรวจพิจารณาชั้นสูตรวัตถุนั้นเองให้ความรู้สึกและเข้าใจสภาพที่ถูกต้องแท้จริง ได้ดีกว่าการที่จำนำเอาพยานบุคคลมาให้การอธิบายถึง ลักษณะรูปพรรณสัณฐาน ของวัตถุดังกล่าวนั้น ซึ่งเป็นการ ไม่แน่ว่าจะถูกต้องหรือไม่

๒. แบ่งตามความน่าเชื่อถือของพยาน ซึ่งจะใช้กับพยานบุคคล พยานเอกสาร หรือพยานวัตถุก็ได้ คือ

ก. พยานหลักฐาน นับเป็นพยานชั้นที่หนึ่งซึ่งมีน้ำหนักมาก

ข. พยานชั้นรอง นับเป็นพยานชั้นที่สองซึ่งมีน้ำหนักน้อยกว่า

๓. แบ่งตามความใกล้ชิดผู้เห็นคดี คือ

ก. พยานโดยตรง เช่น ได้เห็นคนยิงกันต่อหน้า

ข. พยานเหตุเกิดเหตุแวดล้อมกรณี เช่น มีหตุเกิดจากศพ ไปถึง ห้องของจำเลยหรือมีผู้เห็นจำเลยถือปืนวิ่งออกจากบริเวณที่เกิดเหตุในเวลาไล่เรี่ยกับเสียงปืน

๔. ประจักษ์พยานและพยานบอกเล่า

ก. ประจักษ์พยาน คือพยานที่ได้รู้เห็นเหตุการณ์แห่งคดีโดยตรง โดยไม่ต้องไปค้นหาเหตุผลสันนิษฐานอย่างใดต่อไปอีก

ข. พยานบอกเล่า เป็นพยานซึ่งรับคำบอกเล่ามาถ่ายทอดอีกต่อหนึ่งโดยที่ตนมิได้รู้เห็นมาเอง หากแต่ได้ยินได้ฟังผู้อื่นเขาเล่าถึงข้อเท็จจริงนั้นๆ ค่อยๆ กันมา ซึ่งจะถือเป็นพยานบอกเล่าก็ต่อเมื่อเป็นพยานที่นำมาเพื่อพิสูจน์ถึงข้อเท็จจริงนั้นๆ

๕. พยานคู่กับพยานเดี่ยว

ก. พยานคู่ ในข้อเท็จจริงอย่างหนึ่งอาจมีผู้รู้เห็นหลายคน เช่น ในเวลา ก.ข.วิวาทกัน ข. ไร่มีค่าง ก.ตาบ ขณะนั้นมีนายแดง นายเขียว และนายคำอยู่ในบริเวณนั้นและเห็นเหตุการณ์ ดังนี้เรียกว่าแดง เขียว และคำเป็นพยานคู่ นอกจากพยานคู่จะมีลักษณะดังกล่าวแล้วยังอาจอยู่ในลักษณะต่อไปนี้ได้ คือ

(๑) พยานคู่กันไม่จำเป็นต้องอยู่ในที่เดียวกัน

(๒) ไม่จำเป็นต้องเห็นเหตุการณ์หมดทุกกระชั

(๓) ในระหว่างพยานคู่ด้วยกัน ไม่จำเป็นต้องเห็นซึ่งกันและกัน

ข. พยานเดี่ยว คือ พยานซึ่งต่าง ไม่ได้เห็นเหตุการณ์เรื่องเดียวกัน ในขณะเดียวกัน เช่นหลังจากเกิดเหตุมีเสียงปืนดัง จำเลยถือปืนวิ่งผ่านหน้าบ้านพยาน ถ้าพยานเห็นในขณะนั้นเรียกว่า เป็นพยานเดี่ยว แต่ถ้าในขณะที่ยืนอยู่ใกล้กับภรรยาที่ถือว่าเป็นพยานคู่ ถ้าในขณะนั้นเอง นาย ค. เดินสวนทางมากับจำเลยที่วิ่งออกไปดังกล่าว ดังนี้ นาย ค. ก็เป็นพยานเดี่ยวอีกคนหนึ่ง

ความมุ่งหมายของการแบ่งแยกพยานคู่ พยานเดี่ยว ก็เพื่อประโยชน์ในการชี้แจงน้ำหนัก พยานหลักฐานว่าใครควรจะน่าเชื่อถือกว่ากัน เช่น ในกรณีที่พยานเบิกความว่าเห็นจำเลยวิ่งห่างไปใน ระยะ ๒ วา พยานอาจจะเบิกความว่า ๕ วา หรือ ๘ วาก็ได้ ไม่มีใครรับรองได้พยานปากนี้ให้การจริงหรือไม่ เราไม่อาจหาอะไรมาทดสอบ คำเบิกทดสอบจากเวลาและพฤติการณ์ที่เกิดขึ้นว่าแตกต่างกัน ในข้อสาระสำคัญหรือข้อพลความอย่างไร เช่นพยานคนหนึ่งบอกว่าเห็นจำเลยแต่งชุดผ้า โสร่งสีดำ อีกคนเบิกความว่าจำเลยแต่งชุดผ้า โสร่ง สีน้ำเงิน เช่นนี้ เท่ากับเป็นการแตกต่างกันในข้อความ

อนึ่งในการเบิกความของพยานคู่ นั้น อาจมีการแนะนำเสียบสอนกันไว้ว่าคนแรกเบิก ความอย่างไรให้คนหลังเบิกความตามในแนวนั้น ดังนั้นในทางปฏิบัติถ้าปรากฏว่าพยานคู่มาศาลคนเดียว คู่ความฝ่ายตรงข้ามอาจขอเลื่อนการพิจารณา รอให้พยานคู่มาพร้อมกันเบิกความในวันเดียวกันเพื่อไม่ให้ ฝ่ายตนต้องเสียเปรียบได้

ในกรณีที่ปรากฏว่า พยานคู่เบิกความสอดคล้องต้องกัน ในข้อเท็จจริงที่รับรู้เห็นนั้น พยานคู่ที่มีน้ำหนักมากกว่าพยานเดี่ยว แต่ถ้าหากพยานคู่เบิกความแตกต่างกันในข้อสาระสำคัญเสียแล้ว ถ้อยคำของพยานเดี่ยวก็อาจจะมีน้ำหนักมากกว่า ดังนั้น ในทางปฏิบัติเราอาจมีพยานหลักฐานอื่นมา ประกอบการพิจารณาน้ำหนักของพยานด้วย แต่อย่างไรก็ตามอาจเป็นการไม่แน่นอนเสมอไปที่พยานคู่ จะให้การมีน้ำหนักมั่นคง ทั้งนี้ก็เพราะต้องดูพฤติการณ์ต่างๆ ประกอบด้วย ถ้าพยานเดี่ยวมีพยาน หลักฐานอื่นประกอบคำเบิกความนั้น พยานเดี่ยวก็จะมีน้ำหนักมั่นคงมาก เช่น นายแดงเบิกความว่า เห็นจำเลยวิ่งสวนมาเอาปืนโยนลงไปในคูน้ำ เมื่อเจ้าพนักงานลงไปงมลูกปืนจริง นับว่านายแดง เป็นพยานเดี่ยวที่มีน้ำหนักมั่นคง

๖. สามัญพยาน กับ วิฉกขณพยาน (ในปัจจุบัน ไม่นิยมเรียกเช่นนั้น)

ก. สามัญพยาน คือพยานบุคคลที่มีความรู้เห็นอย่างบุคคลธรรมดา

ข. วิฉกขณพยาน คือพยานผู้ที่มีความรู้เชี่ยวชาญ หรือผู้ชำนาญการพิเศษ

๑. โมกขพยาน (โมกขพยาน) คือพยานซึ่งเป็นผู้บริสุทธิ์ (หลุดพ้นแล้วซึ่งการเป็น บุคคลธรรมดา) (อันหมายถึงพระภิกษุสามเณร ในพุทธศาสนา)

๒. พยานสาธิต คือพยานหลักฐานใดที่สามารถจะแสดงพฤติการณ์ต่างๆ ให้ศาลทราบได้ (ดีกว่าการบอกเล่าด้วยวาจา) เช่น พยานสามารถแสดงท่าทางและลักษณะได้ว่าเห็นจำเลยกระทำพฤติการณ์ ใดๆ อย่างไร อาการรูปหน้าเสียดใจเป็นอย่างไร ในระยะใกล้ไกลต่างกันอย่างไร ลักษณะเหล่านี้เป็นเรื่อง เห็นจริงเห็นจังได้ พยานแบบนี้ใช้กันมากในต่างประเทศ เช่นในสหรัฐอเมริกา เป็นต้น

การรับฟังพยานหลักฐาน

ในการรับฟังพยานหลักฐานนั้น จะรับฟังกันเฉพาะในข้อเท็จจริงเท่านั้น เพราะข้อกฎหมายไม่ต้องรับฟังเนื่องจากไม่มีการนำสืบ ข้อเท็จจริงอย่างไรศาลจะรับฟังและอย่างไรไม่รับฟังนั้นมีปรากฏอยู่ในบทบัญญัติ ป.วิ.อาญา มาตรา ๒๒๖ และ ป.วิ.แพ่ง มาตรา ๘๕, ๘๖ และ ๘๗ จะขอกล่าวเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสอบสวนเท่านั้น

พยานที่ศาลไม่รับฟังตาม ป.วิ.อาญา มาตรา ๒๒๖ คือ

๑. พยานที่เกิดจากการจงใจ
๒. พยานที่มาให้การโดยมีคำมั่นสัญญา
๓. พยานที่ถูกขู่เข็ญหลอกลวงมาให้การ
๔. พยานที่มาให้การโดยมิชอบด้วยประการอื่น เช่น จ้างมาให้การเป็นพยาน

หลักในการรับฟังพยานบอกเล่า

ความจริงพยานบอกเล่าเป็นพยานผู้ได้รับบอกเล่ามาอีกทอดหนึ่ง เราจึงมักเรียกว่าพยานบอกเล่า แต่ที่แท้แล้วก็ยังเป็นเพียงผู้ได้รับคำบอกเล่ามา ไม่ได้เห็นเหตุการณ์ตรงๆ ผู้บอกเล่ามานั้นอาจเห็นเหตุการณ์เอง อาจกระทำเองหรืออาจฟังมาอีกทอดหนึ่ง ส่วนตัวผู้ที่มาเบิกความเป็นพยานนั้นอาจเป็นผู้รับฟังมาจนสุดท้าย จึงมีลักษณะที่มีน้ำหนักน้อย หรือไม่ฟังรับฟัง และไม่ควรมีให้มีการนำสืบพยานประเภทนี้เพราะ

๑. ผู้ที่บอกเล่าไม่ต้องรับผิดชอบในข้อเท็จจริงแม้หากเป็นเท็จ
๒. การเล่าต่อๆ กันมา อาจเป็นช่องทางให้ข้อเท็จจริงบิดเบือนไปมีการแต่งเติม,

ตัดทอนได้

๓. พยานที่มาเบิกความไม่รู้เห็นเหตุการณ์เอง
๔. ลักษณะของพยานไม่ใช่พยานที่ดีที่สุด เป็นเพียงพยานชั้นสองซึ่งแสดงว่ายังมีพยานชั้นหนึ่งอยู่อีก จึงควรเอาพยานชั้นหนึ่งมาสืบ

๕. พยานบอกเล่า

- ก. ผู้ที่บอกเล่าไม่ต้องมาสาบานตัวต่อศาล
- ข. ผู้ที่บอกเล่ามาไม่อยู่ในฐานะจะถูกซักค้าน
- ค. แม้เรื่องที่เล่ากันมาจะเป็นเท็จ ก็ไม่อาจถูกลงโทษฐานเบิกความเท็จได้

เพราะตัวผู้เล่าไม่มี และไม่ได้มาให้การต่อศาล

คำซักหรือคำถามที่ห้ามถามพยาน มีข้อห้ามมิให้ผู้สอบสวนถามพยาน ๓ ประเภท ดังนี้

๑. คำถามที่ไม่เกี่ยวกับประเด็นในคดี
๒. คำถามที่อาจทำให้พยานคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง หรือบุคคลภายนอกได้รับโทษ

ทางอาญา

๓. คำถามที่เป็นหมิ่นประมาทพยาน

ข้อห้ามผู้สอบสวน

ห้ามคัดเตือน พุดให้ท้อใจหรือใช้อุบายอย่างอื่น เพื่อป้องกันมิให้บุคคลให้ถ้อยคำที่ตัวเขาอยากจะให้ด้วยความเห็นใจ

คำรับของผู้ถูกกล่าวหา คำรับของผู้ถูกกล่าวหาที่นับเป็นพยานหลักฐานที่ดีที่สุด แต่มีข้อบกพร่องอยู่ในบางกรณีเกิดจากผู้สอบสวนไปให้คำมั่นสัญญากับผู้ถูกกล่าวหา เช่นจะได้รับการลดหย่อนผ่อนโทษ หรือถ้ารับจะกันไว้เป็นพยาน เป็นต้น

ลักษณะของน้ำหนักรับคำพยาน ทำให้การพยานเหล่านี้ถือว่า ไม่มีน้ำหนักหรือมีน้ำหนักน้อยคือ

๑. พยานที่มีสาเหตุ โกรธเคืองกับคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง
๒. พยานที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับฝ่ายที่ตนมาให้การ
๓. พยานเดียว
๔. พยานที่ให้การไม่ตรงกัน ในกรณีที่มีพยานหลายคนอยู่ในที่เดียวกัน แต่ให้การไม่เหมือนกัน

๕. พยานที่ให้การหลายครั้งแต่ไม่ตรงกันสักครั้งเดียว

๖. คำขัดทอดของผู้กระทำผิดด้วยกัน

๗. พยานบอกเล่า

๘. พยานที่พิจารณาแล้วเห็นว่าไม่มีเหตุผลหรือไม่น่าจะเป็นไปได้

การปฏิบัติต่อพยานบุคคล

๑. ให้ปฏิบัติต่อพยานโดยสุภาพ และเลือกใช้วิธีปฏิบัติให้เหมาะสมแก่ฐานะของผู้นั้น

๒. อย่ากระทำการใดๆ เป็นการคัดเตือนพุดให้ท้อใจ หรือใช้กลอุบายป้องกันมิให้พยานให้การตามที่อยากจะให้ด้วยความเต็มใจ

๓. อย่าชักใช้ไล่เลียงพยาน จนกระทั่งพยานเข้าใจว่าตนอยู่ในฐานะเดียวกันกับผู้ถูกกล่าวหา สิ่งที่ยังประสงค์ก็คือให้หาทางพุดจากกับพยานด้วยเหตุผล เพื่อให้ความร่วมมือข่งกว่าที่จะให้การด้วยความกลัว ถูกล่อลวง หรือถูกบังคับ

๔. ให้เจ้าหน้าที่สอบสวนฝึกฝนตนให้มีความอดทน ไม่แสดงความโกรธเมื่อถูกขู่โทสะจากพยานบางคน และอย่าที่อดอຍในการซักถามหาความจริงจากพยาน แม้จะเห็นอย่างชัดเจนว่าพยานพยายามปกปิดหรือหลีกเลียงไม่ร่วมมือด้วย

การซักถามพยาน

๑. ผู้สอบสวนต้องใช้ถ้อยคำสุภาพที่สุด อย่าให้พยานเข้าใจผิดไปว่าถูกเชิญมาสอบถามอย่างผู้ถูกกล่าวหา

๒. วิธีสอบสวนที่ดีควรทำเป็น ๒ ชั้น

๒.๑ **ขั้นแรก** ให้พยานเล่าเรื่องให้ฟังทั้งหมดเสียก่อนพอให้รู้เรื่องก่อนโดยยังไม่จดบันทึก

๒.๒ **ขั้นสอง** จึงเริ่มสอบถามพยานตามประเด็น (ผู้สอบสวนต้องการ) แล้วจดบันทึกตามประเด็น

๓. เมื่อสอบสวนเสร็จแล้ว อย่าเพิ่งเขียนต่อท้ายว่า “อ่านให้ฟังแล้วรับว่าถูกต้อง” ควรเว้นไว้ก่อน เมื่ออ่านให้พยานฟังจบแล้วอาจจะได้ความถกเถียงที่ควรสอบถามเพิ่มเติมจะได้จดบันทึกต่อไป

การซักถามผู้ถูกกล่าวหา

๑. ผู้ถูกกล่าวหา มีสิทธิที่จะให้การอย่างไรก็ได้ไม่ถือว่าเป็นการให้การเท็จ เพราะเรื่องการให้การเท็จนั้นจะต้องมีการฟ้องร้องกันต่อศาล และศาลจะเป็นผู้ตัดสินว่าถ้อยคำที่พยานให้การนั้นเป็นเท็จหรือไม่

๒. ข้อสำคัญในการสอบสวนอยู่ที่การรวบรวมข้อเท็จจริง ซึ่งจะแสดงความผิด และพิสูจน์ความผิด ไม่จำเป็นต้องไปเคี่ยวเข็ญให้ผู้ถูกกล่าวหารับสารภาพ